

«...Οἱ Ἀθηναῖκες ἐφημερίδες τὰ μεγαλύνουν τὰ πράματα σὲ τέτοιο βαθμὸν, ὥστε πολλοὶ τὴν διαβάξουν ἐδῶ ἔχοντες γιὰ νὰ μάθουνε καὶ γιὰ νὰ γελάσουνε μὲ τὸν τρόπον πού τὰ γράφουν καὶ τὰ παρασταίνουν, ἀραδιάζοντας ἀλάνκαυρα μυθιστορήματα. Πολλὰ καλὰ τοῦς τὰ χτύπησε ὁ Νουμῆς τελευταῖα».

Τὸ ξεσηκώνουμε αὐτὸ ἀπὸ τὸ φιλικὸ γράμμα, ἔχοντες γιὰ νὰ συνεισώμεν τοῦς ἐφημεριογράφους μας (ἢ ἀφεντιά τοῦς) οὐτὲ τὰ χαμπαρίζουνε τὰ τέτλια μὰ γιὰ νὰ γίνονται κουδέντα.

*

ΥΠΑΡΧΟΥΝ, ἡ δὲ γελοῖα καὶ εἰσαγγελίαι, ὑπάρχουν ἀσυννόμοι, ὑπάρχουν χωροφύλακες, ὑπάρχουν τόσα ἄλλα ἄδρανα, καθὼς τὰ λένε, τῆς δημοσίας ἀσφαλείας, πού ἀκριβοπλερώνονται καὶ κοστίζουν ἀρκετὰ στὸ Κράτος. Κι ὅμως ὁ ταμίας Ἀποστολάκος πού ταίπωσε τόσες χιλιάδες κ' ἔγινε τόση κουδέντα γιὰ δαύτον ἄλλοτε στίς ἐφημερίδες, εἶταν «ἀγνώστως» στὰ περίφημα αὐτὰ «ἄδρανα» κι ἔσαν πῆγε νὰ παραδοθεῖ μοναχὸς τοῦ στήν Εἰσαγγελία χρειάστηκε νὰ... ἐδώσει τὸ μπιλλέτο του, νὰ πεί δηλ. ποιὸς εἶναι γιὰ νὰ τὸν πιάσουνε καὶ τὸν στείλουνε στὴ φυλακή.

Ὡστόσο πάλι καλὸ καὶ τοῦτο. Γιατὶ μπορούσε ἀξιολογώτατα ὁ κ. Εἰσαγγελέας νὰν τοῦ πεί :

— «Ὁ ἀδερφέ, δὲ βαριέσαι !.. Κάνε τὴ δουλειά σου κι ἄσε μας ἡσυχούς !..»

*

«ΚΑΙ ἡ γνώμη μου εἶναι ὅτι πρὸς καταπολέμησην τῆς συναλλαγῆς προτιμωτέον εἶναι ἡ στενὴ περιφέρεια. Ἐπειδὴ μὲ τὴν εὐρείαν ἑκαστος βουλευτὴς θὰ χαρίζεται πολιτικῶς εἰς τοῦς ἐκλογεῖς ὁλοκλήρου Νομοῦ κ' ἔτσι τὰ ρουσφέτια θὰ πολλαπλασιάζονται».

Γνώμη τοῦ κ. Στάη, τοῦ Ὑπουργοῦ, καὶ σοφὴ γνώμη, πού τὴν εἶπε στοὺς Βολιώτας. Καὶ χωρὶς νὰ ντραπεῖ καθόλου. Σὰς τὸ βεβαιώνουμε. Καὶ δὲ βρέθηκε ἕνας Βολιώτης νὰ σηκωθεῖ καὶ νὰν τοῦ πεί :

— Κύριε Ὑπουργέ, γιὰ πολὺ βλάκες μᾶς παίρνεις γιὰ νὰ μᾶς μιλάς ἔτσι. Καὶ τὰ βυζαντινὰ ξέρουνε σήμερὰ πὺς ἡ πλατιά ἐκλογικὴ περιφέρεια λιγοστεύει τὴ συναλλαγή ἀπὸ ἄλλοιους τὸ βουλευτὴ ἀπὸ τὸν κομματάρχη του. Στὴν ἐξοχότητά σου ὅμως δὲ σφίγγει ἡ πλατιά περιφέρεια, γιατί μπορεί νὰ θαμάξουνε γιὰ μεγάλους ἀντρες στὸ Τσιρίγο, μὰ στὸ νομὸ Λακεδαιμόνιος οὐτὲ σὲ ξέρουνε πούθε βασιτάει ἡ σκούφι σου. Κ' ἔτσι μὲ τὴν πλατιά περιφέρεια κάπως σκούρα θὰν τὰ βρεῖς στίς ἐκλογές. Αὐτ' εἶναι ἡ ἀλήθεια, καὶ τᾶλλα πού λές τοῦ λόγου σου εἶναι κούφια κάρδία !..

*

ΕΠΙΕ κι ἄλλα—μὰ καὶ τί δὲν εἶπε !—ὁ κ. Στάης στὸ Βόλο. Μίλησε καὶ γιὰ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα καὶ εἶπε ἦ, τὸ σωστότερο, ἔγραψε, γιατί τὰ λόγια του τὰ ξεσηκώνουμε ἀπὸ κάποιον γράμμα τοῦ στὴ «Θεσσαλία» τοῦ Βόλου : «Ἡ

καὶ δὲ σὲ μισῶ. Μούτκι ἀδιάφορη πὺς εἶσαι ὁμορφὴ δὲ σὲ ζηλεύω· ἡ τέχνη τῆς ἀγάπης δὲ στέκει στὴν ὁμορφιά. Ξερε το. Θὰ σοῦ τὸ δείξω ἐγώ ! Ποιὸς ξέρει. Μπορεῖ νὰ ξανασυναντηθοῦμε ἄλλη μιὰ φορὰ. Κ' ἐσὲν, Ἀώρη, δὲ θέλω νὰ σοῦ περῶ ἡ ἰδέα πὺς μπορεῖ νὰ σ' ἀγαπῶ ἀκόμη, δὲ μπορῶ νὰ σ' ἀγαπῶ γιατί ἂ σ' ἀγαποῦσα καὶ τόξερεις θάτανε ἀπὸν ὅρωπο νὰ δεχτεῖς νὰ φέρεις τὴν ἐρωμένη σου στὸ σπίτι μου. Τὸ καταλαβαίνεις. Μὰ καὶ γιατί νὰ σ' ἀγαπῶ ὅπου μ' αὐτὸ τὸν τρόπο θάμουν ἀναγκασμένη νὰ σὲ περιφρονῶ; Καὶ δὲν ἀξίζει νὰ μισοῦμε καὶ νὰ περιφρονῶμε καὶ νάγαποῦμε ἐμεῖς οἱ ἀνθρώποι. Εἶμαι χαρούμενη πού ἤρθετε. Εἶναι πάντα καὶ νεὶς εὐχαριστήμενος σὰ μπορεῖ καὶ κάνει κάποτε χάρη στὸν ἄλλο... Ἐλάτε πάνω. Νὰ δῆτε πόσο ὁμορφὰ σὰς ταχτοποιήσα τὸ δωμάτιό σας. Φρόντισα ὅσο μπορούσα νὰ σὰς τὸ προσφέρω πιδ ἀναπαυστικό. Μιὰ γαλήνη εἶναι χυμένη στὴν ψυχὴ μου. Ὁ Ἀώρης ! Τί θὰ πεί Ἀώρης; Τί θὰ πεί Μαίρη; καὶ τί Ρίτα; Ὅλοι οἱ ἀνθρώποι οἱ ἴδιοι εἶναι πάντα. Χίλιοι Ἀώρηδες μὲ περιμένουν, κ' ἡ Μαίρη δὲν εἶναι ἄλλη παρὰ ἐγώ, μὲς στὸ δικό της κορμί. Ὅλοι μας ἀντρες καὶ γυναῖκες εἴμαστε οἱ ἴδιοι, τὰ ἴδια φυσικά μὰς κυβερνοῦνε καὶ μοναχὰ μὰς κκοφαίνεται ἄδικα

δημοτικὴ ἐκπαίδευσις εὐρίσκεται ἐν Βόλῳ ἐν ἀκμῇ ζηλευτῇ (τί νοστιμιά αὐτὴς οἱ ἀραδιασμένες δοτικὲς !). Τὰ περικαλλῇ κτίρια τῶν δημ. σχολείων εἶναι βραβεῖον ἀρετῆς τῶν κατὰ καίρους δημοτικῶν ἀρχόντων τῆς ὁραίας πόλεώς σας, οἱ δὲ πολῦτιμοι δημοδιδάσκαλοι σας παρασκευάζουσιν ἀσφαλῶς τοῦς ἀρίστους πολίτας Ἑλλήνας».

Τί λόγος !

Νά, κι ἄλλη μιὰ ρουκέτα τοῦ :

«Ἐὰν οἱ 4336 διδάσκαλοι, ἄρρενες καὶ θῆλεις, τῶν δημοτικῶν σχολείων τοῦ Κράτους ἦσαν πάντες ὡς οἱ δημοδιδάσκαλοι τοῦ Βόλου θὰ ἠδυνάμεθα νὰ καταταχθῶμεν ἐν τῇ πρωτοπορίᾳ τῶν πεπολιτισμένων Ἑθνῶν καὶ νὰ εἰμεθα βίβαιοι περὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν δούλων ἡμῶν ἀδελφῶν ἐντὸς δεκαπενταετίας τὸ πολὺ».

Οὐτὲ ὁ Ματσούκας δὲν τίς κόβει τόσο χοντρές τίς πατριωτικὲς κοῦρες του.

Ἡ ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ Ο ΚΟΙΝΩΝΙΣΜΟΣ

(Ἀπάντηση στὸν κ. Π. Βασιλικὸ)

Ὁ νεοφώτιστος κοινωνιστὴς κ. Πέτρος Βασιλικός, σὲ δυὸ ἄρθρα τοῦ πολὺλογα μᾶς ἐμίλησε γιὰ τὴν «ψυχολογία τοῦ συμβολισμοῦ». Ὁ κ. Βασιλικός, πού μιὰ φορὰ στὴ ζωὴ του ὑπῆρξε συμβολιστὴς, χωρὶς καὶ νὰ μπορῇ—τότες δά, ὅταν ἤθελε νὰ ἰδρῶσιν τὴν «Τέχνην»—νὰ δικαιολογήσῃ καλὰ καλὰ τὴν τάση του ἐκείνη, αἰσθάνθηκε τῶρὰ τὴν ἀνάγκη νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ, σὰν παλαιὸς ἀμνηστὸς, τὴν ψυχολογία τοῦ συμβολισμοῦ. Ὁ ἀνθρώπος, στὴν ἐξέλιξή του, συμβαίνει ν' ἀλλάξῃ καὶ τὴ σκέψιν του καὶ τὴν ψυχολογία του. Ἔτσι καὶ μὲ τὸν κ. Βασιλικό, πού ἀπὸ συμβολιστὴς ἔλαχε μιὰ καλὴ μέρα, μὲ τ' ὁρμητικὸ του πνεῦμα, νὰ γένῃ πραγματιστὴς, νὰ αἰσθάνεται—τῶρὰ πιά—αὐτὸ ζωντανό, τὸ δροσερό, τὸ λαγαρό, τὸ φωτινὸ, τὸ πρᾶγματις μεγάλο, καὶ νὰ μὴν τρομάξῃ ἀπὸ τὸ φῶς κι ἀπ' τὴν πραγματικότητά.

Ὅλ' αὐτὰ πάνε καλὰ. Ἀλλ' ὁ κ. Βασιλικός αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη νὰ εἰρωνευθῇ ἀνθρώπους πού δεῖλὰ δεῖλὰ εἶπαν τὴ γνώμη τους γιὰ τὸ κοινωνικὸ ζήτημα τοῦ τόπου μας. Πεταχτά, μὲ δυὸ λόγια, λέγει πὺς ἡ ἀστικὴ τάξις ἐφθέγγεται ἄρρητα ἀθέμιτα σὰν τὸ νεόφαντο σοφὸ κ. Πουλημένο. Γιὰ ν' ἀκριβολογήσουμε, ἰδοὺ τί λέει : «Κ' ἔχασε τὴν αἴσθησιν τῆς γιὰ τὴν πραγματικότητα τρομάζει σὴ μερὰ τὴν ἀστικὴν τάξιν. Ἀν θελήσῃ νὰ ἰδῇ καὶ τὴν κοινωνίαν τὸ νόμο τῆς ἐξέλιξης, πού τὴν ἀναγκαῖα του ἐνέργειαν τὴ δέχτηκε στὴ φύσιν, θάναγκαστῇ

ἀπὸ λογικὴ συνέπεια νὰ δώσῃ χέρι σὲ μιὰ κίνησιν πού ὀδηγᾷ εἰς τὴν ἀλλαγὴν τοῦ σημερινοῦ κοινωνικοῦ ὁργανισμοῦ. Φορεὰ αὐτῆς τῆς κινήσεως βλέπει τὸ λαόν, βάνυσον καὶ χυδῖον στὰ μάτια τῆς, καὶ μαζὶ μὲ τὸν Ἄϊνε φαντάζεται τὴ νίκη τοῦ ἐργάτη ἐνα μὲ τὴν καταστροφὴν καθὲς πολιτισμοῦ. Μὴν ἔχοντας ὅμως καὶ τὴ μαντευτικὴ δύναμιν τοῦ ποιητῆ τοῦ «Ἄττα Τρόλλ» γιὰ νὰ δεχτῇ σὰν κατὰ ἀναγκάσιον αὐτὴ τὴ νίκη, δὲ θέλει νὰ πιστέψῃ κιόλα τὴ νέα πείρα τῆς ἐπιστήμης πὺς ὁ βάρβαρος προλετάριος δὲ θὰ νικήσῃ, ἂν δὲ μορφωθῇ πρῶτα κ' ἐκείνος, κι ἂν τὸ φανταστῇ γιὰ μιὰ στιγμὴ πὺς εἶναι δυνατό νὰ γίνῃ, οἱ τρίτες τῆς σηκώνονται μπρὸς τὴν ἰδέαν πὺς εἶναι δυνατὴ ζωὴ σ' αὐτὸν τὸν κόσμον δίχως σκλάβους νὰ δουλεύουν, κ' ἔτσι στὸ σάστιμά της, στὸ φόβον τῆς ἀπὸ τὴν ἐνδεχόμενη νίκη τοῦ σκλάβου, στὸ κυριάρχημα τῶν ἄγριων ὁρμῶν μέσα της, τρομάζει σὰν τὸ φίλον μου Ραμὰ τὴν ἐξέλιξιν καὶ γυρίζει νὰ γυρίσῃ τὸν τροχὸ τῆς ζωῆς στὰ πίσω, φθίγγεται ἄρρητα ἀθέμιτα σὰν τὸ νεόφαντο σοφὸ κ. Πουλημένο, ἡ στοὺς ἀρχοντικούς θυμὸς τῆς φαντάζεται ἕναν ἄλλον ὁρμὸν τῆς ζωῆς δῶ ἀπ' τὸ φυσικὸν τῆς καὶ μαζὶ μὲ τὸν ποιητὴ τῆς «Παντῶρας» ὀνειδιάζεται ἕνα δακτυλὸν τῆς ὑπεράνθρωπον».

Ἔτσι λοιπόν, ὁ «νεόφαντος σοφός» κ. Πουλημένος, γέννημα καὶ θρέμμα τῆς ἀστικῆς τάξεως (τὸ μάντεψεν ὁ κ. Βασιλικός), σὲ σάστιμά του, στὸ φόβον τοῦ ἀπὸ τὴν ἐνδεχόμενη νίκη τοῦ σκλάβου, τοῦ ἐργάτη, στὸ κυριάρχημα τῶν ἄγριων ὁρμῶν μέσα του (κι αὐτὸ τὸ μάντεψεν ὁ κ. Βασιλικός), φθέγγεται ἄρρητα ἀθέμιτα. Δυστυχῶς πού μᾶς βρῆκε ! Μὲ μεγάλη μου θλίψιν βεβαιώνω τὸ γεγονός πού ἕνας πανάρχαιος σοφὸς σὰν τὸν κ. Βασιλικὸν δὲν ἐκατάλαβε γρὺ ἀπὸ πέντε ἀρθράκια ἐνὸς ἀνεύφαντου σοφοῦ. Ἀπροσεξία, βλέπετε, ὅπως ὅταν μεταφράζει Bieberpelz μὲ «Γούνα», ἐνῶ θὰ πῇ «χρυσὴ γούνα». Δὲν εἶναι καλλίτερα νὰ γράφουμε λιγώτερα μὲ περισσώτερη προσοχή;

Ἐμεῖς εἰς τὸ πρῶτον ἄρθρον μᾶς ἐπεσχίσσαμε ν' ἀντικρούσουμε τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ κ. Σκληροῦ πὺς ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις εἶταν ἀκατὰ βῆθος ἀστικὴ ἐπανάστασις κ' ἐξέφραζε τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ σημερινὴ Ἑλλὰς εἶναι ἔθνος νεογέννητον, πού ἀνδρῶνεται καθὲς μέρα στὸν πολιτικὸν καὶ στὸν κοινωνικόν του βίον. Κάποια ἀταξία στὰ πράγματα τῆς πολιτείας, ἐλέγαμε, εἶναι χαρκαχτηριστικὸν γνώρισμα καθὲς κοινωνίας ἐν τῷ γίνεσθαι. Στὸ τελευταῖον ἄρθρον

κι ἀταξίασται, σὰν ἐρχεται κανεὶς καὶ παίρνει τὰ δικὰ μας δικαιώματα, κείνα πού θαρροῦσαμε γιὰ δικὰ μας, καὶ πού κανέναν νόμον δὲ μᾶς ἔδωκε. Κ' ἐγὼ ἂν ἐπαιρνα τὸν ἐρωμένο τῆς Μαίρης τὸ ἴδιον θάτανε...

Μὰ παράξενο, πὺς ἄλλαξα ἔτσι; Γιατὶ νὰ μὴ μὲ νοιάζει πιά; Κι ὅμως κοντοσιμώνει ἡ ὥρα πού θάρρουν ! Ποιὸς θάρρει γληγορώτερα; ὁ Ἀώρης ἢ ἡ Μαίρη; Βέβαια ἐκεῖνος πού ἐπιθυμεῖ περσότερον τὸν ἄλλο ! Κ' εἶμαι περίεργη νὰ δῶ...

Μεσάνυχτα.

Ἡ κάμερά μου εἶναι ἀκόμη ὅπως τὴν ἄφησαν. Ὅλα ἐδῶ μέσα εἶναι ἄνω κάτω. Βρίσκω στὴν ἀκαταστασίαν τῶν ἐπίπλων τίς κινήσεις τους ὅλες. Ἐνα ῥόδο μαδῶμένο στὰ σεντόνια, μού μιλεῖ γιὰ κάποια ἀγκαλιάσματα καὶ γιὰ κάποια φίλια Μὰ χαμηλὴ πολυθρόνα τοποθετημένη κει κοντὰ στὸ κρεβάτι μου, μού μιλεῖ γιὰ κάποια λόγια πού λέγονται σιγανὰ-σιγανὰ. Ἡ ἀταξία τοῦ τραπέζιου μου, οἱ σκορπισμένες φωτογραφίες μου καὶ ἡ βαρεὶά ἢ ἀσπυχτικὴ μυρουδιά τῆς ἀτμοσφαιρᾶς, μού δηγοῦνται μὲ χίλιες

φωνές τί εἶδαν καὶ τί ἀκούσανε.

«Σ' ἐμᾶς, μού λένε τὰ ῥόδα, ἐκρυψε τὸ πρόσωπό της ἐκείνη καὶ μᾶς μύρισε βαθιά, κ' εἶταν γλυμῆ κ' ἡ πνοή της μᾶς ἔκαψε, καὶ τὰ χεῖλιά της ἔχουνε τὴν κοκκινάδα τῷ φύλλῳ μας. Ἀπὸ τὰ χεῖριά της ἦρθε κείνος μᾶς πῆρε καὶ μᾶς ἀκούμπησε δὴ καὶ τὴν πῆρε ἔπειτα ἀπὸ τὴ μέση καὶ τὴ φίλησε στὸ στόμα. Ἐνα ῥόδο ἀπὸ μᾶς πού εἶχε βάλει στὰ μαλλιά της δὲ ξέρουμε τί ἀπογίνηκεν».

«Σ' ἐμένα πάνω τί δὲν εἶπαν ! μού λέει ἡ χαμηλὴ πολυθρόνα πού εἶτανε δίπλα στὸ κρεβάτι μου. Πίσω φίλια δὲν ἔλλαξαν καὶ πόσα χάδια !..

Καὶ τριγυρίζω σὰ ζαλισμένη καὶ κοιτάζω τὰ ἐπίπλα ὅλα, καὶ ἀνακατῶν τὰ μαξιλάρια καὶ σκύβω στὰ χαλιά, καὶ γυρεύω στίς γωνιές. Ὅλα μού φαίνονται ἀλλοιότιστα κι ἀνέγνωρα δὴ καὶ ζέιν. Καὶ τρέμω, καὶ φοβοῦμαι, καὶ περπατῶ δυνατὰ, καὶ μού φαίνεται ἂν προσέξω θάκούσω νὰ ψιθυρίζονται στὴ σιωπὴ λόγια καὶ ἤχους φίλιῶ θὰ αἰστανθῶ γύρω μου !

Φρίκη ! τί καὶ τί δὲ μού δηγοῦνται ὅλα τὰ πράματα ἐδῶ μέσιν μὲ τὴν ἀκαταστασίαν τους ! Καὶ θάθελα νὰ φύγω, νὰ πάω κάπου καὶ νὰ μὴ βλέπω, νὰ μὴν ξαναπατήσω ποτὲ πιά ἐδῶ μέσιν, ποτὲ μου,

μας είπαμε πως ο Ο κοινωνισμός, όπως τον περιγράψαμε, δεν μπορεί βέβαια να γεννηθῇ καὶ καρποφορήσῃ στὴν Ἑλλάδα, ὅπου λείπουν σήμερα οἱ κυριώτεροι οἱ τῆς ὑπάρξεώς του. Ἄν, ἐλέγαμε, ἡ φράση τῶν πραγμάτων, ἡ οικονομικὴ εξέλιξη, γεννήσῃ τὸν κοινωνισμό, εἶναι ζήτημα ποὺ ἀφορᾷ τὸ μέλλον. Πάντα ὅμως θὰ εἶναι κοινωνισμός ἑλληνικός, ποὺ ν' ἀντανακλᾷ τὶς ἀνάγκες τῆς ἰδικῆς μας κοινωνίας. Γιατί κάθε τόπος ἔχει, φυσικά, καὶ τὸν δικό του κοινωνισμό, σύμφωνα μὲ τὰ ἰδανικά καὶ τὶς ροπές τῶν δικῶν του ἀνθρώπων. Καὶ πάλιν· ο Ο κοινωνισμός, λοιπόν, ὅπως ἔχει διαπλάσθῃ στὰ κράτη τῆς Δύσεως, μὲ τὶς θεμελιώδεις του ἀπαιτήσεις ἐκεῖ πέσα, δεν μπορεί οὔτε νὰ μεταφυτευθῇ οὔτε νὰ καρποφορήσῃ στὴν Ἑλλάδα. Ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη τοῦ κοινωνισμοῦ βεβαιώνει ἕνα γεγονός ἀναμφισβήτητο ποὺ ἡ ἱστορία προσφέρει μάθημα σ' ὅλους τοὺς λαούς. Εἶναι τὸ γεγονός τῆς κοινωνικῆς κυριαρχίας τῶν τάξεων καὶ τῆς δι' ἐσωτερικῆς πίεσεως προόδου. Τὸ ἀκόλουθο μέρος τοῦ ἀρθροῦ μας εἶναι καθαρή ἀπολογία τῶν δικαιωμάτων τῶν οἰκονομικῶς ἀδυνάτων. Ὅλ' αὐτὰ εἰς τὸν κ. Π. Βασιλικὸ φαίνονται ἀέρρητα ἀθέμιτα. Ἀς μιλήσουμε ἄλλη γλῶσσα, μὲ τὴν ἐλπίδα ποὺ ὁ κ. Βασιλικὸς θὰ μᾶς κάμῃ τὴν τιμὴ νὰ μᾶς διαβάσῃ προσεκτικώτερα.

Ο κοινωνισμός, τελευταία μορφή τοῦ ἀπὸ καθολικῆς κόσμου ὑπάρχοντος, ἀλύτου βέλους, κοινωνικοῦ ζητήματος, ἐγεννήθηκε στὰ κράτη τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ὡς ἀνάγκη ἐκείνων τῶν κοινωνιῶν, ποὺ εἶχαν δική τους ἰδιορρυθμὴν εξέλιξη, καὶ ζοῦν σήμερ' ὑπὸ ὁρισμένους οικονομικὰς, πνευματικὰς καὶ ἠθικὰς συνθήκας. Τέτοιες οἱ κοινωνίες ἐκείνες, τέτοιες οἱ ἀνάγκες τοὺς τέτοια καὶ τὰ ἰδανικά τους. Ἐμεῖς ὅμως, ποὺ τὰ στήθια μας πλακώνει ἀκόμη ἡ δουλεία, ποὺ ἀρχίσαμε νὰ ζοῦμε μὲ ξένα χρήματα δανεικά, ποὺ προχθὲς ἀκόμη δεν μπορούσαμε νὰ πληρώσουμε τοὺς ὑπαλλήλους μας, ποὺ ἔχουμε τὴ βαρεῖα ὑποχρέωση νὰ ἐλευθερώσουμε τόσα ἑκατομμύρια δούλων, ἔχουμε ἄλλες ἀνάγκες, καὶ ποῦτ' ἀπ' ὅλα τὴ μεγάλη ἀνάγκη τῆς ἀνατροπῆς τοῦ λαοῦ μας, ποὺ οὔτε πολιτικὴ οὔτε κοινωνικὴ συνείδηση ἔχει. Μπορεῖ κανεὶς νὰ παρεξηγηθῇ ἂν πῇ ὅλη τὴν ἀλήθεια. Πῶς ὅμως νὰ μὴν ἐκφράσω τὴν ἀπειρὴ θλίψιν μου, βλέποντας τὸ λαό, τὸν πολὺ λαό, ἕλον τὸ λαὸ νὰ μὴν ἔχῃ καμιά χαρὰ εἰς τὰ ἔργα κοινῆς ὠφελείας; Εὐρέθησαν ἀρχαί νὰ κάμουν ἀπὸ μιὰν ἡ ἀλ-

λὴν ἀφορμὴ κανένα δημόσιο ἔργο, ὅς ποῦμε ἕνα κήπο; Τὴν ἰδίαν ὥρα θὰ πᾶν ὁ ἕνας, ὁ ἄλλος, ὁ λαός, νὰ καθήσῃ ἀπάνω, νὰ τὴν φτύσῃ, νὰ τὸν βρωμέψῃ, νὰ τὸν καταστρέψῃ. Νά, ἡ μεγαλύτερη ἀνάγκη τῆς δικῆς μας κοινωνίας. Ἀναφέραμε μικρὰ καὶ ἀφήσαμε τὰ μεγαλύτερα.

Τὸν κοινωνισμό μπορεῖ κανεὶς ν' ἀντιληφθῇ ὡς οἰκονομικὸ κίνημα, ὡς ἰδέα. Ἡ τελευταία μόνον ἀντίληψη εἶναι δυνατὴ στὴν Ἑλλάδα, καὶ μπορεῖ ἀληθινὰ νὰ ὠρελῇ τὴν ἰδική μας κοινωνία· γιατί, ὅπου ἡ βιομηχανία καὶ τὰ μεγάλα κεφάλαια λείπουν, ὅπου δεν ὑπάρχει προσάυξις τῶν φόρων (plus-value), καὶ ὁ προϋπολογισμός μὲ κόπους καὶ ἀγῶνες μπαλάνεται γιὰ νὰ φανῇ ἰσοσκελὴς, ὅπου τέλος ὄχι μόνον ὁ ἐργάτης καὶ ὁ ἀγρότης, ἀλλ' αὐτὸς ὁ ὑπάλληλος τοῦ κράτους, ὁ ἐπιστήμονας καὶ ὁ εἰσοδηματίας εὐχαριστεῖται νὰ ἔχῃ τὸ ψωμί, ἐκεῖ δεν ὑπάρχει τόπος γιὰ οἰκονομικὰ κινήματα. Ἀλλ' ὁ κοινωνισμός, ὡς ἰδέα νοούμενος καὶ διδασκόμενος, μπορεῖ πολὺ νὰ συντελέσῃ στὴν ὁριμότητα τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς συνείδησης τῆς κοινωνίας μας. Μπορεῖ, ἴσως, νὰ μᾶς κάμῃ νοητὴ τὴν ἰδέαν καὶ τὸ σκοπὸ τῆς ὑπάρξεως τῆς κοινωνίας.

Ἀλλ' ὁ κ. Βασιλικὸς ἔχει μεγαλύτερους σκοπούς. Ἀνυπομονεῖ νὰ δῇ τὴν νίκη τοῦ ἐργάτη. Τί λέω; Ἀνυπομονεῖ νὰ γνωρίσῃ μιὰ ζωὴ σ' αὐτὸν τὸν κόσμο δίχως σκλάβους νὰ δουλεύουν. Τὸ λέει ὅμως καὶ ὁ ἴδιος ἀπὸς ὁ βαρβάρους προλετάρους δὲ θὰ νικήσῃ, ἂν δὲ μορφωθῇ πρώτα καὶ ἐκείνοι. Μὰ τότε, χρυστιανέ, γιατί νὰ μὴν ἀρχίζουμε ἀπὸ τὰ πρῶτα, καὶ νὰ πιανόμαστε ἀπὸ τὰ τελευταία; Αὐτὰ εἶναι ἀνάποδα πράγματα.

Εἶναι ἴσως τολμηρὸ νὰ μιλῇ κανεὶς γιὰ κοινωνικὰς τάξεις στὴν Ἑλλάδα, γιατί καὶ ἂν ὑπάρχουν, τὸ πορῶδες τῆς κοινωνίας μας (porosité sociale), ἐλαττώνει πολὺ, παραπλύνει τὴν ἀντίθεση. Κάθε μέρα δεν βλέπουμε ἀνθρώπους τοῦ κάτω λαοῦ ν' ἀνεδραῖνουν ἀντικαταστήματα τῆς σκαλοπάτιας τῆς ἐξουσίας; Ἀλλ' ὅς δεχοῦμε κυριαρχία καὶ κυριαρχούμενη τάξη καὶ στὴν Ἑλλάδα, ποὺ ἀκόμη δὲ λησμονήσῃ τοῦ Τούρκου τὴ φτέρνα. Πῶς τῆς κυριαρχίας τάξης κηρύττουμε ἔτσι, στὰ καλά καθούμεν, πόλεμον ἐξουσίας; Ἐπειδὴ αὐτὸ γίνεται ἄλλοι, θὰ πῇ πῶς μπορεῖ ἢ πρέπει νὰ γένῃ καὶ ἐδῶ; Δεν πρέπει δὲ νὰ σπρώχνουμε τὴ μίσηση μέχρι τοῦ γελοίου. Προτοῦ ὁ κοινωνισμός λάβῃ σάρκα καὶ ὅσταν στὴ Γαλλία καὶ στὴ Γερμανία, βλέπουμε τὴν πανευρωπαϊκὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848 νὰ γκρεμίσῃ θρόνους καὶ νὰ τρομάξῃ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐξουσίας. Ὅ,τι καὶ νὰ λῇ ὁ Sombart (Sozialismus u. soz. Bewegung σελ. 108), ἡ ἐπανάστασις τοῦ 48 εἶναι προλεταρική, σοσιαλιστικὴ, καὶ ἀνάδειξε, ὅπως ὁρθὰ λέει ὁ Λασσάλ, τὴν τρίτη τάξιν, ποὺ ὡς τότε εἶταν ἀγνωστὴ. Ἡ ἐπανάστασις αὐτὴ

ἐσημείωσε ἀποτυχία μόνον γιὰ τὶς οὐτοπίες, γιατί ἔφερον ἀμέτρητα εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα, ποὺ ἐκαμαν μεγαλοπρεπὲς καὶ ἐπιβλητικὰ τὸ ποσὸν καὶ τὸ μέγεθος τῶν δικαιωμάτων τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Δεν χρειάζομαι βεβαίαν νὰ πῶ περισσότερα γιὰ τὴν κοινωνιστικὴ σημασία τῆς ἐπανάστασης τοῦ 48, ποὺ ὁ πανάρχαιος σοφὸς κ. Βασιλικὸς θὰ γνωρίσῃ χωρὶς ἄλλο καλλίτερά μου. Ἀλλὰ μήπως ἡ ἐπανάστασις τοῦ 48 μόνον ἐπροηγήθηκε τοῦ Μάρτσελ τοῦ Λασσάλ; Πλὴν ἀπ' αὐτοὺς ἔχουμε ὅλον τὸν οὐτοπιστικὸν κοινωνισμό, ποὺ μὲ τοὺς Σαινσιμονιστικούς, καὶ μάλιστα μὲ τὸν Blanc, ἀρχίζει νὰ γίνεταί ἐπισημονικός. Ἐχουμε τὴ φιλοσοφίαν τοῦ Hegel, εἰς τὴν ὁποία στηρίζεται ὅλο τὸ σύστημα τοῦ Μάρξ. Ἐχουμε τέλος πάντων μιὰ πολυχρόνια διανοητικὴν ἐργασία, ποὺ πλάγια μὲ τὴν οἰκονομικὴν εξέλιξιν, ἀνάθρεψε καὶ ἐτοιμάζει ὁλοένα τὸ προλεταριάτο γιὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἐξουσίας, στὴν ὁποία, κατ' ἀρχήν, πιστεύουμε καὶ ἐμεῖς χωρὶς ἀμφιβολία.

Πῶς λοιπόν ἐμεῖς, ἀπὸ μιὰ ἡμέραν τὴν ἄλλη, θ' ἀναστατώσουμε τὴν κοινωνίαν μας, θὰ δημιουργήσουμε κόμμα λαϊκόν, ἐργατικόν, καὶ θὰ γκρεμίσουμε τὰ καθεστῶτα; Ἡ μήπως ἐξηλέψαμε τὴ δόξαν τῶν σοσιαλιστῶν τῆς Βουλγαρίας; Μὰ τότε, ἂν μὴν ἔχουμε τὴν τόλμην νὰ κοιτάζουμε τὴν Εὐρώπην. Γιατί καὶ τελευταῖος σκοπὸς τοῦ κοινωνισμοῦ εἶναι ἡ ἐνίσχυσις τῶν οἰκονομικῶς ἀδυνάτων, γιὰ νὰ μπόρουν, καὶ αὐτοὶ νὰ γίνουν ὅπως ὅποτε κοινωνοὶ τῶν πνευματικῶν μας ἀγαθῶν. Καὶ τέτοια δεικνύει μὲ τὴν ἀλήθειαν δὲ βλέπουν στὸν ὕπνον τοὺς οἱ Βούλγαροι κοινωνιστὰι.

Ἐπιτρέπεται ἴσως εἰς τὸν πολιτευόμενον νὰ ρίχνῃ ἀπὸ καλὴν ἢ κακὴ πίστη τὴν εὐθύναν κάθε κοινωνικῆς ἀνωμαλίας ἢ δυσφορίας εἰς τοὺς πολιτικούς του ἀντιπάλους. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως τῆς ἐπιστήμης ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐρευνᾷ καὶ νὰ λήρῃ τὴν ἀλήθειαν. Καὶ ἡ ἀλήθεια εἶναι ποὺ εὐρισκόμαστε ἀκόμη στὰ πρῶτα βήματα τῆς κοινωνικῆς μας ζωῆς, καὶ ποὺ ὁ κοινωνισμός γιὰ μᾶς θὰ μὲνῃ πολὺν καιρὸ ἀκόμη πόθος καὶ ὄνειρον. Μὴν τὸ λησμονάμε. Εἴμαστε τόπος μικρὸς καὶ οἰκονομικῶς ἀδύνατος. Καὶ ἐδῶ εἶναι ὁ κόμπος τῶν περισσοτέρων μας ζητημάτων. Ἀς πλάσουμε πρώτα ἀνθρώπους καὶ πολίτας. Εἶναι ἴσως αὐτὸ τὸ καλλίτερον μέσο γιὰ νὰ μεγαλώσουμε καὶ νὰ δυναμώσουμε.

Ἄν ὁ κ. Βασιλικὸς ἐξαικολουθῇ νὰ πιστεύῃ ὅτι λίμνη ἀέρρητα ἀθέμιτα, δὲ μᾶς μένει παρὰ ἡ ἐλπίδα ποὺ, ὅπως τὸν συμβολισμός, ἔτσι καὶ τὸν κοινωνισμό, ἴσως μὲ τὸν καιρὸ τὸν νοιώσῃ καλλίτερα.

Κέρκυρα.

Α. ΠΟΥΛΗΜΕΝΟΣ

ποτέ μου νὰ μὴν ἀντικρύσω τάντικείμενον αὐτὸ ποὺ σὺρθηκε ἡ ἀγάπη τους!

Κρίμα καὶ θάρρος πῶς εἶχ' ἀλλάξει καὶ σὺν παιδί ἐπίστεψα πῶς δὲ θὰ μ' ἐνοίξῃς, καὶ ἄφισα καὶ ποτίσθηκα ὅλη ἀπὸ τὸ φαρμάκι τοῦ πόνου, καὶ κρύφτηκα γιὰ νὰ μὴν προδοθῶ καὶ ἐφυγα μόλις τοὺς εἶδα, γιατί φοβήθηκα μήπως ἀνίσχυρὴ νὰ ὑποφέρω τὸ μαρτύριο ποὺ μοῦ προζενούσαν, ἔπειτα στὰ πόδια τους καὶ τοὺς παρακαλοῦσα νὰ μὲ λυπηθοῦν καὶ νὰ φύγουν. Ὡ, ὅταν εἶδα τὸ Λῶρη καὶ ἤρθε καὶ διαβῆκα στὰ μάτια τοῦ τὴν ἀνυπομονητικὰ καὶ μαζί τὴν ἀγωνία μὴν τοῦ πῶς πῶς δὲ θάρχονταν ἐκείνη καὶ κατάλαβα τότε πῶς ξεγελάστηκα ἀπὸ τὴν ἰδίαν καὶ τὴν ψυχὴν!

ἌΠοῦ πᾶς; καὶ πῶς ἔρχεσαι ἔτσι; καὶ τί γυρεύεις ἐδῶ; Ἐδῶ δεν εἶναι ἄλλος κανένας παρὰ ἐγώ, ἐγὼ ποὺ σ' ἀγαπῶ χρόνια καὶ δὲ σὲ ξεχνῶ. Ἐλα, ἀγαπημένε μου, καὶ δώσε μου ἐμένα τὴν ἀγάπην σου, ἐμένα ἀπόψε. Ἐγὼ σ' ἀγαπῶ. Μὴ θαρρεύεις στὴν ἀγκαλιά τῆς αὐτῆς. Αὐτὴ δὲ σ' ἐγκαπᾷ! Ἐλα, ἀγαπημένε μου, μαζί μου ἄφισέ με σὺν ἄλλοις νὰ ξεκουρασθῶ στὰ γόνατά σου καὶ κλείσε μου τὰ μάτια μου σὺν ἄλλοις νὰ μὴν κοιτάζω στὰ δικά σου τὴν αἰώνια ἀλήθειαν τῆς γο-

γοπραστῆς χαρᾶς μου καὶ λυώνω ἀπὸ τὸν πόνο... Θυμάσαι μιὰ μέρα; Φάνηκε χαρούμενη καὶ ξένοιαστη καὶ σοῦπα νὰ σοῦ βρῶ ἐγὼ τὴν καινούργιαν σου ἱσομένην. Καὶ σὺ τὸ πίστεψες. Τὸ πίστεψες καὶ δὲ μὲ ρώτησες ποτὲ ἂν ἔλεγα ἀλήθειαν. Γιατί δὲ μὲ ρώτησες; γιατί νὰ τὸ πιστέψης πῶς καὶ ἐγὼ εἶπα πᾶς νὰ σ' ἀγαπῶ;... Μὰ τί μὲ νοιάζει ἐμένα σήμερ' γιὰ κείνα τὰ περασμένα; Σήμερ' γδύνω εὐτυχισμένη τὴν ψυχὴν μου καὶ σοῦ λέω: Ἐλεγα ψέματα, ἔλεγα ψέματα. Μεγαλύτερη καὶ πιο θερμὴ ἡ ἀγάπη μου ἐσένα γνωρίζεις γιὰ θεὸ τῆς καὶ σὲ προσκαλεῖ. Εἴμουν τρελλὴ ποὺ δέχτηκα ἐγὼ τότε καὶ τὸ μετανοῶν. Δὲς πόσο εἶμαι καὶ ἐγὼ ὁμορφὴ καὶ πόσο σ' ἀγαπῶ! Ἐσχάσε τὴν αὐτὴ γούναφ πάλιν ἄβρεις στὰ μάτια μου τὴν παλαιὰ ὁμορφὰ ποὺ τόσο ἀγαπῶντες νὰ τὴ βλέπεις. Εἶσαι δική σου καὶ σ' ἀγαπῶ. Σκέψου. Σ' ἀγαπῶ! Εἴμουν τρελλὴ, τὸ κατὰ βλάστην σήμερ' καὶ γελῶ. Θάρσες πῶς δίνοντάς σου μιὰ γυναῖκα ἐγώ, θὰ μπορούσα σιγὰ σιγὰ νὰ γεῖναι καὶ ἐγώ. Φαντάστηκα τὸν πόνο μου νὰ τὸν γιαιτρεύει ἡ ἀγάπη σου σὲ μιὰν ἄλλην. Καὶ ἔπειτα ἡ σκέψις νὰ σὲ πείθω ἔτσι πῶς ἔπαψα νὰ σ' ἀγαπῶ. Βλέπεις εἴταν τέχνασμα, γιατί πῶς ἄλλοιως θὰ τὸ πίστευες; Καθε μέρα θάρσες πῶς σ' ἀγαπῶσιν

καὶ δεν τῶσελ. Μὰ τώρα; τώρα ποὺ συλλογιόμυ πῶς δὲλ τελειώνουν μετὰξὺ μας, πῶς ἀνάμεσά μας θὰ μπεῖ μιὰ γυναῖκα, καὶ ὅτι ὕστερ' ἀπ' αὐτὰ ἔχεις χρέος νὰ μὴ μὲ ξαναδεις... Ὅλη μου ἡ ἀγάπη, μιὰ ἀγάπη ποὺ σὺ δὲ μπορεῖς νὰ καταλάβεις, μιὰ ἀγάπη πολὺ ἀνώτερη ἀπὸ τοὺς υποκριτικούς καὶ μαρξιστικούς ἐγωϊσμούς καὶ τὰ δάκρυα τὰ γυναικίστικα ποὺ χύνονται παράμερα καὶ ἀνῶρελα, ἔρχεται καὶ μπαίνει μπροστά μου καὶ δὲ μ' ἀφίνει νὰ τελειώσω τὴν ὑπόσχεσή μου. Εἶναι ἀνώτερη καὶ πιο περήφανη, καὶ δεν κρύβεται αὐτὴ, καὶ δεν κλαίει ἀπελπισμένη. Εἶναι δυνατὴ καὶ μεγάλη καὶ ζητᾷ τις στιγμὲς ποὺ τῆς ἀνέκουε ἀπὸ τὴ ζωὴ!...

Ὁ Λῶρης εἴταν χλωμός. Μοῦσφιξε τὸ χέρι μου νευρικά καὶ μπῆκε, δίχως νὰ πεῖ λέξη, στὴ σάλα καὶ καθῆσε στὸ καναπέ κρύβοντας τὸ πρόσωπό του μες στὰ χέρια του.

— Μὰ τί ἔχεις, Λῶρη;

— Δεν ξέρω. Δεν ξέρω...

(Ἀκολουθεῖ)